

Göteborgs
Stad

Göteborgs Stads riktlinje för inkluderande dokument

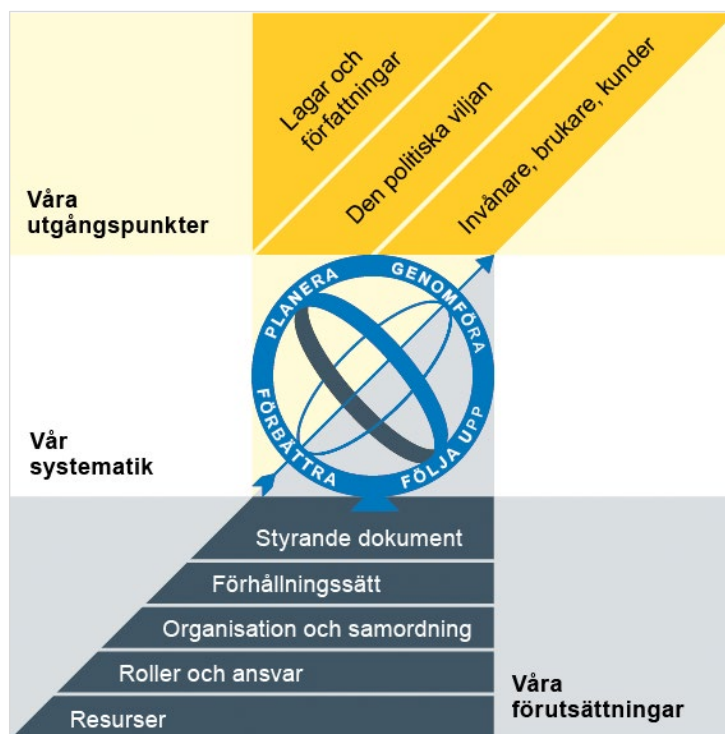
Enkäter, blanketter och formulär

Reglerande styrande dokument

Policy
► Riktlinje
Regel
Anvisning
Rutin
Instruktion

Göteborgs Stads styrsystem

Utgångspunkterna för styrningen av Göteborgs Stad är lagar och författningar, den politiska viljan och stadens invånare, brukare och kunder. För att förverkliga utgångspunkterna behövs förutsättningar av olika slag. Stadens politiker har möjlighet att genom styrande dokument beskriva hur de vill realisera den politiska viljan. Inom Göteborgs Stad gäller de styrande dokument som antas av kommunfullmäktige och kommunstyrelsen. Därutöver fastställer nämnder och bolagsstyrelser egna styrande dokument för sin egen verksamhet. Kommunfullmäktiges budget är det övergripande och överordnade styrande dokumentet för Göteborgs Stads nämnder och bolagsstyrelser.

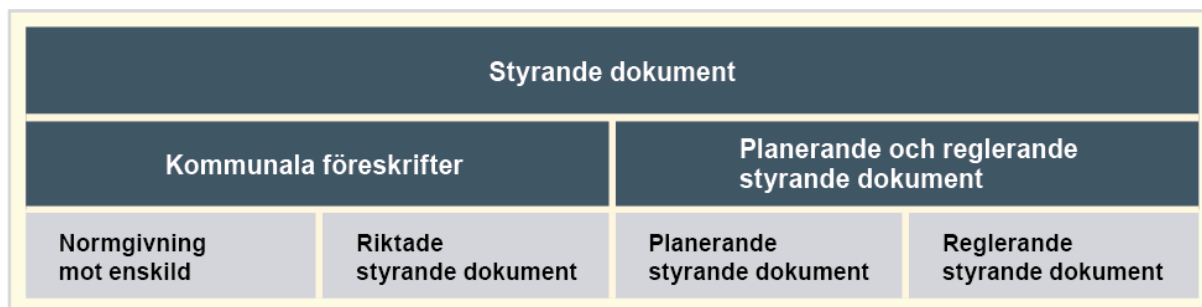

Om Göteborgs Stads styrande dokument

Göteborgs Stads styrande dokument är våra förutsättningar för att vi ska göra rätt saker på rätt sätt. De anger vad nämnder/styrelser och förvaltningar/bolag ska göra, vem som ska göra det och hur det ska göras. Styrande dokument är samlingsbegreppet för dessa dokument.

Stadens grundläggande principer såsom demokratisk grundsyn, principer om mänskliga rättigheter och icke-diskriminering omsätts i praktisk verksamhet genom att de integreras i stadens ordinarie beslutsprocesser. Beredning av och beslut om styrande dokument har en stor betydelse för förverkligandet av dessa principer i stadens verksamheter.

De styrande dokumenten ska göra det tydligt både för organisationen och för invånare, brukare, kunder, leverantörer, samarbetspartners och andra intressenter vad som förväntas av förvaltningar och bolag. De styrande dokumenten ligger till grund för att utkräva ansvar när vi inte arbetar i enlighet med vad som är beslutat.

Dokumentnamn: Göteborgs Stads riktlinje för inkluderande dokument			
Beslutad av: Kommunfullmäktige	Gäller för: Samtliga nämnder och styrelser	Diarienummer: 0586/16 (0110/20)	Datum och paragraf för beslutet: 2017-05-18 § 9
Dokumentsort: Riktlinje	Giltighetstid: Tillsvidare	Senast reviderad: 2021-02-18	Dokumentansvarig: Stadsledningskontoret Direktör Ärende och utredning
Bilagor: Inga bilagor			

Innehåll

Inledning	3
Syftet med denna riktlinje.....	3
Vem omfattas av riktlinjen.....	3
Bakgrund	3
Lagbestämmelser	3
Koppling till andra styrande dokument	3
Riktlinje	4

Inledning

Syftet med denna riktlinje

Syftet med denna riktlinje är att alla människor, oavsett könsidentitet eller könsuttryck, ska vara inkluderade och synliggjorda när de interagerar med Göteborgs Stad via enkäter, blanketter och formulär. Det gäller dels hur dessa dokument utformas och vilka formuleringar som används och dels, mer specifikt, då frågor om kön och könsidentitet ställs.

Vem omfattas av riktlinjen

Denna riktlinje gäller tillsvidare för Göteborgs Stads samtliga nämnder och styrelser.

Bakgrund

I beslut 2016-03-16 gav Kommunstyrelsen stadsledningskontoret i uppdrag att ta fram en riktlinje för utformandet av de dokument Göteborgs Stad förfogar över i kontakten med medarbetare och medborgare så att de är inkluderande för alla, oavsett könsidentitet eller könsuttryck.

Göteborg ska vara en stad för alla, där alla är inkluderade och synliggjorda. En stad som lever upp till och respekterar de mänskliga rättigheterna för alla som bor, vistas och verkar i staden. I detta ingår att säkerställa att personer som definierar sig som homosexuella, bisexuella, transpersoner eller queera, liksom övriga göteborgare, har möjlighet att ta del av stadens tjänster och service och att hbtq- personer som arbetar i staden erbjuds en god arbetsmiljö. En viktig del i detta är tillgång till statistik som inkluderar personer som inte identifierar sig som kvinna eller man.

En viktig kontaktyta mellan staden och dess invånare, brukare, kunder och medarbetare är de standardiserade dokument som används för att kontakta, eller kontaktas av, staden. Det är därför viktigt att dessa är utformade på ett sätt som bidrar till att alla är inkluderade och synliggjorda.

Lagbestämmelser

Dataskyddsförordningen (GDPR), Diskrimineringslagen (2008:567), Förordning (2001:100) om den offentliga statistiken

Koppling till andra styrande dokument

Göteborgs Stads plan för att förbättra hbtq-personers livsvillkor, aktuella styrande dokument inom jämställdhetsområdet, Handlingsplan för arbetet med de mänskliga rättigheterna i Göteborgs Stad

Riktlinje

Göteborgs Stads riktlinje för inkluderande dokument – enkäter, blanketter och formulär innehåller två delar. Den första delen handlar om det rent språkliga innehållet, att undvika normativa antaganden och förutfattade meningar. Den andra delen handlar om det specifika fallet då en förfrågan om kön ingår i en enkät, blankett eller ett formulär. Eftersom enkäter skiljer sig något åt från blanketter och formulär är andra delen i sin tur tudelad.

2.1 Inkluderande språkbruk

Göteborgs Stad ska utforma sina enkäter, blanketter och formulär med ett inkluderande språk.

Formuleringar som grundar sig i normativa antaganden kan verka exkluderande. Alla barn har inte en mamma och en pappa, alla identifierar sig inte som antingen man eller kvinna. Enkäter, blanketter och formulär ska därför ha ett inkluderande språkbruk, där kategoriserande och stereotypa formuleringar undviks. Använd till exempel vårdnadshavare istället för mamma/pappa och partner istället för hustru/man. Tänk också på att det inte bara är vad som skrivs som kan vara normativt och utestängande. Även ett förbiseende av olika livsomständigheter kan vara exkluderande.

2.2 Att fråga om kön

När en förfrågan om kön ingår i en av Göteborgs Stads enkäter, blanketter och formulär ska den formuleras så att exkludering undviks.

Sverige har idag två juridiska kön, kvinna och man. Ett barn folkbokförs efter sitt biologiska kön vid födseln och det blir då också dess juridiska kön. Det juridiska könet kan utläsas av personnumret och är det som redovisas i ID-handlingar.

Det finns bestämmelser om att all individstatistik ska könsuppdelas i man respektive kvinna för att stärka jämställdhetsarbetet. På nationell nivå enligt förordning (2001:100) om den offentliga statistiken och på lokal nivå enligt jämställdhetspolicyn som antagits i kommunfullmäktige. Det är i detta sammanhang det juridiska könet som avses.

Förutom juridiskt kön har en person också en könsidentitet. Då ens persons könsidentitet stämmer överens med personens biologiska och juridiska kön kan personen sägas vara en cisperson. Cis är latin och betyder ”på den här sidan om”. Motsatsen är transpersoner, som är ett paraplybegrepp för personer vilkas könsidentitet och/eller könsuttryck skiljer sig från det juridiska och biologiska kön som registrerades vid födseln. Trans är latin och betyder ”överskridande”.

Den vanligaste formuleringen i enkäter, att endast fråga om vilket kön en individ har med de båda svarsalternativen man och kvinna, är i sig ett antagande om att individen identifierar sig med sitt juridiska kön och därmed exkluderande.

En lösning för att öka inkluderingen är att lägga till ett tredje svarsalternativ, ofta ”annat”, men det innebär att frågan därigenom per definition inte längre handlar om juridiskt kön som ju bara har två kategorier, utan könsidentitet. Kravet på könsuppdelad statistik kan därmed inte längre uppfyllas.

För att uppfylla kravet på könsuppdelad statistik utan att exkludera någon och samtidigt kunna inkludera personer som inte identifierar sig som kvinna eller man i statistiken krävs en uppdelning i två frågor. En om juridiskt kön och en om identifikation.

2.2.1 Enkäter

Det finns två typer av enkäter; kodade enkäter som är kopplade till respondentens personnummer för att kunna inhämta bakgrundsinformation från offentliga register och okodade enkäter där någon sådan koppling inte finns. I kodade enkäter kan alltså juridiskt kön utläsas via personnumret och det mest inkluderande är då att inte ställa någon fråga om juridiskt kön. I en okodad enkät ska juridiskt kön efterfrågas för att resultatet ska kunna redovisas könsuppdelat.

I frågan ska det tydligt framgå att det är juridiskt kön som efterfrågas och det ska ingå en definition av juridiskt kön och en förklaring till varför frågan ställs.

Den bör se ut som exemplet i rutan nedan, men kan anpassas utifrån enkätens målgrupp och syfte.

Juridiskt kön*:

1 kvinna

2 man

* Sverige har i dagsläget två juridiska kön, men det utesluter inte att individen identifierar sig på annat sätt. Juridiskt kön är det kön som står registrerat i folkbokföringen och kan utläsas genom personnumrets näst sista siffra. Frågan ställs på grund av krav om könsuppdelad statistik.

För att inkludera personer som inte identifierar sig som kvinna eller man i statistiken kan en kompletterande fråga om könsidentitet läggas till. Detta ger personen möjlighet att uttrycka sin identitet utöver sitt juridiska kön och gäller såväl i okodade som kodade enkäter.

En sådan fråga ska formuleras utifrån hur personen identifierar sig och det ska ingå en förklaring till varför frågan ställs. Den ska ha separata svarsalternativ för ”annat” och ”vill ej svara”.

Den kan se ut som exemplet i rutan nedan, men anpassas utifrån enkätens målgrupp och syfte.

Jag ser/identifierar mig som*:

1 kvinna

2 man

3 annat

4 vill ej svara

* Sverige har i dagsläget två juridiska kön, men det utesluter inte att individen identifierar sig på annat sätt. Frågan ställs för att vi ska kunna erbjuda en kvalitativ och likvärdig verksamhet.

För att bedöma huruvida en fråga om könsidentitet ska finnas med bör en avvägning göras om informationen kan användas för att förbättra verksamheten och/eller synliggöra diskriminering och ojämnt fördelade livsvillkor, och därmed i förlängningen gynna invånare, brukare, kunder eller medarbetare.

2.2.2 Blanketter och formulär

För blanketter och formulär gäller samma som för enkäter men med en viktig distinktion. Till skillnad från enkäter är blanketter och formulär sällan frivilliga att fylla i. Därför är utgångspunkten att inte fler uppgifter ska efterfrågas än vad ändamålet kräver. Kön, och könsidentitet, ska alltså bara efterfrågas när det är relevant och könsidentitet bara i statistiksyfte och avidentifieras. Det är också viktigt att förtydliga att en eventuell kompletterande fråga om könsidentitet är frivillig att besvara och att svaret kommer att avidentifieras och inte lagras i något register.

2.2.3 Hantering av resultat

Det finns i dataskyddsförordningen (GDPR), ett starkt skydd för vad som får och inte får göras med personuppgifter. Könsidentitet är dessutom en känslig personuppgift och därmed enligt artikel 9.1 förbjuden att behandla utan den registrerades samtycke. Även då samtycke finns krävs extra hög säkerhet kring behandlingen av känsliga personuppgifter. Helt anonymt lämnade uppgifter, eller uppgifter som avidentifierats och inte kan hänföras till en specifik individ, klassas inte som personuppgifter och omfattas då inte av GDPR (i enlighet med artikel 4.1).

All statistik ska dock hanteras varsamt och speciellt när det rör sig om känsliga uppgifter som könsidentitet. Vid redovisning av resultatet får det inte finnas risk att någons anonymitet röjs utifrån de övriga svaren eller för att det är för få svarande. Det finns inga exakta regler om var gränserna går, utan det får avgöras från fall till fall. Vid minsta tveksamhet bör inte resultaten redovisas.